

Jakelun mukaan

Asettamispäätös; Lainsäädäntöhanke siviilitiedustelulainsäädännön ja poliisin henkilötietolain 7 luvun tarkistamiseksi

Asettaminen

Sisäministeriö on tänään asettanut hankkeen valmistelemaan ehdotukset siviilitiedustelulainsäädännön ja suojelupoliisin tiedonvaihtoa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi.

Toimikausi

21.12.2023 – 31.7.2026

Tausta

Siviilitiedustelulainsäädäntö tuli voimaan 1. kesäkuuta 2019. Sen antaminen mahdollistettiin säätämällä luottamuksellisen viestinnän suojaan koskeva perustuslain 10 §:n 4 momentti sekä laki tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019). Siviilitiedustelutoimintaa koskevat keskeiset säännökset sisältyvät poliisilain (872/2011) 5 a lukuun ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettuun lakiin (582/2019).

Eduskunta on hyväksynyt tiedustelulainsäädännöstä annetun valtioneuvoston selonteon (EK 70/2022 vp – VNS 11/2021 vp) johdosta seuraavan hallintovaliokunnan mietinnön (HaVM 35/2022 vp) mukaisen kannanoton:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisäätelyn toimivuudesta ja täsmentämistarpeista, ja arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännösehdotukset säätelyn selkeyttämiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus muutoinkin tarkastelee tiedustelulainsäädännön toimivuutta, vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita, huolehtii lainsäädännön ajantasaisuudesta muuttuvassa toimintaympäristössä sekä varmistaa tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan riittävät resurssit.

Pohjois-Atlantin sopimusta koskeva laki (442/2023) tuli voimaan 5.4.2023 valtioneuvoston asetuksella Pohjois-Atlantin sopimuksesta (644/2023). Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettu laki (616/2019, poliisin henkilötietolaki) mahdollistaa suojelupoliisille henkilötiedon luovuttamisen Pohjois-Atlantin liiton (Nato) jäsenvaltioiden turvallisuus- ja tiedustelupalveluille sekä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sisäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 26
00023 Valtioneuvosto

Kirkkokatu 12
Helsinki

0295 480 171
+358 295 480 171

09 160 44635
+358 9 160 44635

kirjaamo.sm@gov.fi
www.intermin.fi

kansainväliselle rikospoliisijärjestölle (Interpol) ja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastolle (Europol), mutta ei Naton toimielimille.

Sisäministeriön ja puolustusministeriön yhteinen selvityshanke viranomaisten toimintaedellytysten arvioimiseksi kansallisen kyberturvallisuuden varmistamisessa, kyberrikollisuuden torjunnassa, kyberpuolustuksessa sekä nopeasti kehittyvissä yhteiskunnan kyberturvallisuutta uhkaavissa tilanteissa antoi raporttinsa Selvitys viranomaisten toimintaedellytyksistä kyberturvallisuudessa 11.4.2023 (VN julkaisu 2023:31). Hankkeessa tunnistettiin useita kehittämistarpeita, joilla kyetään paremmin suojaamaan kansallista turvallisuutta. Muun muassa tiedusteluviranomaisten toimintaedellytyksiä kybertoimintaympäristössä tulisi kehittää luomalla edellytykset tiedustelumenetelmien kohdistamiseksi yksittäisten laitteiden sijasta virtuaalisten järjestelmien muodostamiin kokonaisuuksiin sekä kehittämällä tietoliikennetiedustelun teknisten tietojen käsittelyä.

Puolustusministeriössä on valmisteilla sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) päivittämistä koskeva hanke, jossa otettaisiin huomioon lain soveltamisessa esiin nousseet pikaiset muutostarpeet. Muutostarpeita on käsitelty tiedustelulainsäädäntöä koskevassa selonteossa (VNS 11/2021 vp). Hanke jatkuisi arviolta keväälle 2025 ja olisi ajallisesti päällekkäinen tässä käsiteltävän hankkeen ensimmäisen vaiheen kanssa.

Suhde hallitusohjelmaan

Hallitusohjelmassa on useita siviilitiedustelulainsäädännön kehittämistä koskevia kirjauksia. Tiedustelulainsäädäntö on osa kansallisen turvallisuuden suojaamiskyvykkyyttä. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus takaa kansallisen turvallisuuden kaikissa tilanteissa.

Hallitus kehittää tiedustelulainsäädäntöä viranomaisten toimintakyvyn turvaamiseksi tiedustelutoiminnasta saatujen kokemusten, teknologisen kehityksen ja Suomen Nato-jäsenyyden johdosta. Tiedustelulainsäädäntöä tarkistetaan tiedustelutoimivaltuuksien sekä tiedonsaanti- ja luovutusoikeuksien osalta vastaamaan muuttuneen turvallisuus- ja kybertoimintaympäristön vaatimuksia.

Hallitus uudistaa tiedustelulainsäädännön palomuurisäätelyn siten, että se mahdollistaa poliisin toiminnan suuntaamisen ja riittävän laajasti tiedon luovuttamisen poliisille ja muille viranomaisille, joilla on toimivaltuudet konkreettisesti puuttua suojelupoliisin havaitsemaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.

Hallitus varmistaa, että tiedustelutoimivaltuudet vastaavat teknologiseen kehitykseen. Mahdollistetaan muun muassa tiedustelu laite- ja järjestelmäkettuihin ja viestin sisältöön kohdistuvien hakuuhtojen käyttö tiedustelutoiminnassa.

Lisäksi hallitusohjelman mukaan arvioidaan tiedustelutoimivaltuuksien laajentaminen vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Kyberuhkien havaitsemista ja torjuntaa parannetaan. Säädetään toimivaltuus vaikuttaa ulkomailla olevaan laitteeseen tai ohjelmistoon, jota käytetään Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavaan kybervakoiiluun tai -vaikuttamiseen. Arvioidaan viranomaisten avustamisvelvollisuuden laajentaminen Suomessa sijaitseville palveluntarjoajille kuten konesaliyrityksille.

Selvitetään mahdollisuus säätää toimivaltuus käsitellä ja hyödyntää avoimista lähteistä saatavia suuria tietovarantoja.

Hallitusohjelman mukaan tehdään tarvittavat muutokset sen varmistamiseksi, että suojelupoliisi saa tehtävänsä kannalta tarpeelliset tiedot poliisilta, vero- ja ulosottoviranomaisilta ja muilta viranomaisilta.

Lisäksi hallitusohjelman mukaan säädetään Rajavartiolaitokselle oikeus käyttää suorituskykyä tiedusteluviranomaisen tukemiseen ja oikeus tietojen luovuttamiseen tiedusteluviranomaiselle.

Tavoitteet ja tehtävä

Hankkeen tehtävänä on toteuttaa hallitusohjelman kirjaukset hanketta koskevin osin. Hankkeessa arvioidaan siviilitiedustelua koskevan poliisilain (872/2011) 5a luvun ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain (582/2019) säännösten muutostarpeet sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, poliisin henkilötietolaki) 7 luvun, joka koskee suojelupoliisin henkilötietojen käsittelyä, säännösten muutostarpeet suhteessa voimassa olevaan lainsäädäntöön ja nykyisen toimintaympäristön vaatimuksiin ja valmistella arvion pohjalta ehdotukset lainsäädäntömuutoksiksi.

Hanke toteutetaan vaiheittain. Tämä tarkoittaa, että yksittäinen vaihe voidaan viedä eteenpäin omana lainsäädäntöehdotuskokonaisuutena ennen muiden vaiheiden valmistumista. Arviointi vaiheen eteenpäin viemisestä tapahtuu hankkeen aikana. Hankkeen vaiheet ovat:

1. Hankkeessa arvioidaan poliisilain 5 a luvun 5 §:n ja 44 §:n eli niin sanotun palomuurisääntelyn ja kansainvälisessä yhteistyössä henkilötietojen luovuttamista koskevan poliisin henkilötietolain 7 luvun 51 §:n sääntelyn sekä poliisilain 5 a luvun 57 §:n suojelupoliisin kansainvälistä yhteistyötä koskevan sääntelyn tarkistaminen (tiedonluovutus Natolle). Hankkeessa valmistellaan arvioiden pohjalta ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi hallituksen esityksen muotoon. Hallituksen esityksen tavoiteaikataulu on syysistuntokausi 2024.
2. Hankkeen toisessa vaiheessa arvioidaan poliisilain 5 a luvun toimivaltuuksia koskevien säännösten ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain säännösten tarkistaminen ja valmistellaan arvion pohjalta ehdotukset välttämättömiksi lainsäädäntömuutoksiksi hallituksen esityksen muotoon. Tässä vaiheessa arvioidaan myös mahdollisuus säätää toimivaltuus käsitellä ja hyödyntää avoimista lähteistä saatavia suuria tietovarantoja, joilla on yhteys henkilötietojen käsittelyyn (muun muassa poliisin henkilötietolain 7 luku) sekä arvioidaan tarvittavilta osin sääntelytarve liittyen rajavartiolaitoksen oikeuteen tiedusteluviranomaisen tukemiseen ja tietojen luovuttamiseen tiedusteluviranomaiselle. Tavoite on, että hallituksen esitys annetaan vuoden 2025 aikana.
3. Poliisilain 5a luvun 4 §:n 4 momentin mukaan tiedustelumenetelmää ei saa kohdistaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Hankkeessa arvioidaan sääntelyn ajantasaisuus ja asianomaisen lainkohdan kannalta välttämättömien toimivaltuuksien sääntely ottaen erityisesti huomioon yksityiselämän suojaa koskeva perustuslain 10 §. Arvion pohjalta valmistellaan ehdotukset välttämättömiksi lainsäädäntömuutoksiksi hallituksen esityksen muotoon. Tavoitteena on antaa hallituksen esitys syysistuntokaudella 2025 edellyttäen, että perustuslain reunaehdot voidaan ottaa huomioon.

Kansallista turvallisuutta koskevista vakavista uhkista on välttämätöntä hankkia tietoa yhteiskunnan kokonaisedun ja turvallisuuden sekä perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi.

Organisointi

Hanketta varten asetetaan työryhmä, jonka kokoonpano on seuraava:

Puheenjohtaja

Kansallisen turvallisuuden yksikön johtaja Petri Knape, sisäministeriö

Varapuheenjohtaja

Hallitusneuvos Johanna Hakala, sisäministeriö, kansallisen turvallisuuden yksikkö

Jäsenet ja varajäsenet

Vanhempi hallitussihteeri Kosti Honkanen, puolustusministeriö
(varajäsen neuvotteleva virkamies Juhani Karjomaa)

Erityisasiantuntija Outi Slant, liikenne- ja viestintäministeriö
(varajäsen hallitussihteeri Veikko Vauhkonen)

Lainsäädäntöneuvos Marko Meriniemi, sisäministeriö, poliisiosasto
(varajäsen erityisasiantuntija Sanna Rekonen)

Eversti Marko Saareks, sisäministeriö, rajavartio-osasto
(varajäsen ylitarkastaja Noora Nihtinen)

Neuvotteleva virkamies Juha Vehmaskoski, sisäministeriö, kansallisen turvallisuuden yksikkö

Ylitarkastaja Heli Heikkola, suojelupoliisi
(varajäsen päälakimies Jan Sjöblom)

Sotilaslakimies Terhi Vira-Klockars, Pääesikunta
(varajäsen sotilaslakimies Sami Aterma)

Työryhmän pysyvänä asiantuntijana on tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnosta johtava asiantuntija Mikael Lohse. Käsiteltäessä palomuuria koskevaa kokonaisuutta, työryhmän pysyvä asiantuntija on poliisiylitarkastaja Mikko Eränen, varalla poliisitarkastaja Jari Yli-Pelkonen.

Hankkeen sihteeristön muodostavat hallitusneuvos Johanna Hakala, neuvotteleva virkamies Juha Vehmaskoski, päälakimies Jan Sjöblom ja ylitarkastaja Heli Heikkola.

Työryhmän on kuultava oikeusministeriötä, tietosuojavaltuutetun toimistoa, Liikenne- ja viestintäviraston kyberturvallisuuskeskusta, Poliisihallitusta ja keskusrikospoliisia sekä muita relevantteja tahoja sekä ministeriöitä, joiden hallinnonaloilla on liittymäkohtia hankkeessa esitettäviin muutoksiin. Työryhmä voi kuulla tarpeen mukaan myös muita asiantuntijoita.

Hankkeen hallinnollisena avustajana toimii suunnittelija Sanna Virtaniemi ja säädösvalmisteluavustajana toimii säädösvalmisteluavustaja Niina Koivunen.

Kustannukset ja rahoitus

Hanke toteutetaan virkatyönä eikä kokouspalkkioita makseta. Kukin organisaatio vastaa edustajensa matka- ja muista kuluista. Valtionhallinnon ulkopuoliselle asiantuntijalle voidaan maksaa erillinen palkkio, jonka sisäministeriö hyväksyy. Muut mahdolliset kustannukset maksetaan sisäministeriön toimintamenomomentilta 26.01.01.

sisäministeri Mari Rantanen

osastopäällikkö Jukka Aalto

Jakelu PLM HO Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö, Kosti Honkanen
 PLM PO Kansallisen puolustuksen yksikkö, Juhani Karjomaa
 Pääesikunta, Sami Aterma
 Poliisihallitus, Mikko Eränen
 Poliisihallitus, Jari Yli-Pelkonen
 Suojelupoliisi, Heli Heikkola
 Suojelupoliisi, Jan Sjöblom
 Puolustusvoimat, Terhi Vira-Klockars
 LVM TIO Turvallisuusyksikkö, Outi Slant
 LVM TIO Turvallisuusyksikkö, Veikko Vauhkonen
 Tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminto, Mikael Lohse
 SM MMO Maahanmuutto-osasto, Niina Koivunen
 SM PO Lainsäädäntöyksikkö, Marko Meriniemi
 SM PO Lainsäädäntöyksikkö, Sanna Rekonen
 SM KTY Kansallisen turvallisuuden yksikkö, Petri Knape
 SM KTY Kansallisen turvallisuuden yksikkö, Johanna Hakala
 SM KTY Kansallisen turvallisuuden yksikkö, Sanna Virtaniemi
 SM KTY Kansallisen turvallisuuden yksikkö, Juha Vehmaskoski
 SM RO Oikeudellinen osasto, Noora Nihtinen
 SM RO Raja- ja meriosasto, Marko Saareks

Tiedoksi PLM Puolustusministeriö
 OM Oikeusministeriö
 Pääesikunta
 Poliisihallitus
 Tietosuojavaltuutettu
 Keskusrikospoliisi
 Suojelupoliisi
 Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
 LVM Liikenne- ja viestintäministeriö
 Tiedusteluvalvontavaltuutettu
 SM Sisäministeriö, Juha Martelius
 SM Sisäministeriö, Kirsi Pimiä

SM Sisäministeriö, Mari Rantanen
SM Sisäministeriö, Piia Manninen
SM Sisäministeriö, Maria Paaso
SM Sisäministeriö, Timo Kerttula
SM HKO Hallinto- ja kehittämisosasto
SM KVV Kansainvälisten asioiden yksikkö
SM MMO Maahanmuutto-osasto
SM PEO Pelastusosasto
SM PO Poliisiosasto
SM VY Viestintäyksikkö
SM KTY Kansallisen turvallisuuden yksikkö
SM RO Rajavartio-osasto
Rajavartiolaitos kirjaamo

VN/31244/2023-SM-12

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: